

Παρακείμενα: «Ας μας τσιμπήσει κάποιος να ξυπνήσουμε»

Γράφει η Γεωργία Χάρδα //*

Μάργκαρετ Άτγουντ: «Φλέγοντα Ερωτήματα», Μετάφραση: Βάσια Τζανακάρη, Εκδόσεις Ψυχογιός

Η βραβευμένη συγγραφέας Μάργκαρετ Άτγουντ στο νέο της βιβλίο με τίτλο «Φλέγοντα Ερωτήματα» μιλάει για όλα τα θέματα που μας απασχολούν με τη μοναδική της οπτική ματιά. Τα κείμενα γράφτηκαν από το 2004 και φτάνουν ως το 2021. Η Καναδή συγγραφέας αναλύει σε πέντε ενότητες τα δοκίμια της, γοητεύει και σε προσκαλεί σε μια αναγνωστική εμπειρία με σκληρές αλήθειες, χιούμορ και ελπίδα. Τα θέματα που την προβληματίζουν έχουν να κάνουν με την πολιτική, τα ανθρώπινα δικαιώματα, τον φεμινισμό και την κλιματική αλλαγή. Η Άτγουντ στην εισαγωγή του βιβλίου εξηγεί τους λόγους που επέλεξε τον τίτλο αυτό καθώς τα συγκεκριμένα ερωτήματα απασχολούν όλους μας και είναι κάτι παραπάνω από επιτακτική η ανάγκη αντιμετώπιση τους. Αναφέρεται στην τρομερά άνιση κατανομή του πλούτου αλλά και στον κίνδυνο που διατρέχει η δημοκρατία και φυσικά η ελευθερία. Η συγγραφέας δίνει κάποιες απαντήσεις στα «Φλέγοντα ερωτήματα» που την απασχολούν τις δυο τελευταίες δεκαετίες ή όπως χαρακτηριστικά λέει κάνει απόπειρες να απαντήσει. Αυτό άλλωστε σημαίνει το δοκίμιο: δοκιμή. Μια απόπειρα.

Στέκομαι αρχικά στην ανάλυση του «Σκρουτζ» του Τσαρλς Ντίκενς. Η Άτγουντ εντυπωσιάζεται από το γεγονός ότι κανένας συγγραφέας δεν έχει γράψει με τέτοιο ρυθμό, παράγοντας τόσο ποιοτικά έργα σε τόσο μικρή ηλικία.

«Λέγεται ότι ο Ντίκενς έγραψε τη Χριστουγεννιάτικη ιστορία σε έξι βδομάδες για να ξεπληρώσει ένα χρέος- ίσως γι' αυτό είχε

τόσο πολύ στο μυαλό του τους άρπαγες τοκογλύφους- και παρουσίασε τη νουβέλα αυτή σαν ένα ανάλαφρο jeu d' esprit (ευφυολόγημα)- ένα χριστουγεννιάτικο παραμύθι ή μια ιστορία φαντασμάτων που σκοπό είχε να ψυχαγωγήσει και να προκαλέσει ευθυμία. [...] Ο Σκρουτζ είναι από εκείνους τους ήρωες- όπως ο Άμλετ- που έχει αποκοπεί από την ιστορία όπου γεννήθηκε και έχει γίνει άμεσα αναγνωρίσιμος ακόμα και απ' όσους μπορεί να μην έχουν διαβάσει ποτέ το βιβλίο.[...] Ο Σκρουτζ έχει περάσει τη μοναδική δοκιμασία για έναν λογοτεχνικό χαρακτήρα: παραμένει φρέσκος και ουσιαστικός. Μπορούμε να γράψουμε στα τισέρτ μας Ο Σκρουτζ ζει! Γιατί ζει, κι εμείς αγαλλιάζουμε μαζί του.» (Σκρουτζ, Μια εισαγωγή, 2009)

Στο διήγημα «Κρεμόμαστε από μια κλωστή» η βραβευμένη συγγραφέας αναφέρεται στη δίκη της Γκρέις Μάρκς όπως την περιγράφει η ίδια στο μυθιστόρημα της, «Η άλλη Γκρέις». Μιλάει για τα νομικά δικαιώματα των γυναικών και τον μισογυνισμό. Η Άτγουντ προβληματίζεται και από τα στατιστικά στοιχεία σεξουαλικών επιθέσεων στη χώρα.

«Όσο παράξενο κι αν ακούγεται, υπήρξα κι εγώ κάποτε έφηβη και νεαρή γυναίκα, που σημαίνει ότι ήμουν κι εγώ κάποτε δυνητικός στόχος- για επιδειξίες και χουφτώματα σε σταθμούς των τρένων και τα λοιπά- αν και ευτυχώς τη γλίτωσα από βιαστές, και κανείς δεν έριξε ποτέ ναρκωτικό στο ποτό μου σε κάποιο μπαρ για να με βιάσει. (Αυτά τα ναρκωτικά δεν είχαν εφευρεθεί ακόμη.) Αλλά δεν ήμουν πάντα το, υποτίθεται, σεβαστό ηλικιωμένο είδωλο ή η τρομακτική γριά μάγισσα που βλέπετε μπροστά σας σήμερα. [...] Κρεμόμαστε από μια κλωστή, ακόμα και στην αποκαλούμενη προηγμένη Δύση. Δεν θα ήταν ιδιαίτερα δύσκολο να ανακληθούν πρόσφατα νομικά δικαιώματα των γυναικών και να βρεθούμε κατευθείαν στο 1843 ή και παλαιότερα. Οι θεραπαινίδες στο βιβλίο μου έχουν γλιτώσει από τον βιασμό, με τη στενή έννοια. Αλλά δεν είναι ελεύθερες να κάνουν μια σειρά από πράγματα: να δουλεύουν, να διαβάζουν, να ντύνονται όπως θέλουν. Αν όμως όλοι ήταν ελεύθεροι να κάνουν, ό,τι ήθελαν, φοβάμαι ότι οι γυναίκες θα είχαν πρόβλημα, γιατί όσο υπέροχες κι αν είναι, συνήθως δεν μπορούν να τα βάλουν με

μια ομάδα χούλιγκαν που βγαίνει παγανιά για ομαδικούς βιασμούς ή ομαδικά χουφτώματα. (Κρεμόμαστε από μια κλωστή, 2016)

Στο δοκίμιο «Να λέτε την αλήθεια» η Καναδή συγγραφέας αναλύει τα εγκλήματα πάθους που διαπράττονται από άντρες και τιμωρούνται με μικρότερες ποινές. Συνδυάζει την προσωπική εμπειρία με τις παγκόσμιες εξελίξεις, δημιουργώντας ένα βαθιά συγκινητικό έργο.

Ιδού η πρώτη μου παρατήρηση: ένα συναίσθημα δεν δικαιολογεί μια πράξη. Κάποιοι μοιάζουν να το έχουν ξεχάσει. «Είμαστε πολύ θυμωμένοι», λένε. Ισχύει. Αλλά αυτό το συναίσθημα, όσο ειλικρινές κι αν είναι, δεν δικαιολογεί την πράξη στην οποία μπορεί να οδηγήσει. Αν ο θυμός ήταν επαρκής δικαιολογία, όλοι εκείνοι οι άντρες που σκοτώνουν τις γυναίκες ή τις κοπέλες τους σε κρίσεις ζήλειας δεν θα καταδικάζονταν για ανθρωποκτονία. Ο θυμός μπορεί να αποτελέσει το κίνητρο μιας πράξης, αλλά δεν τη δικαιολογεί. [...] Τη δεκαετία του '50 ήταν προσβολή να πεις: «Α, θυμωμένη γυναίκα είναι, μη δίνεις σημασία». Ή και πιο ξεκάθαρα: «Είναι θυμωμένη επειδή δεν είναι άντρας».

Μέσα από τα δοκίμια προσφέρει στον αναγνώστη μια σφαιρική αντίληψη του θέματος αλλά αντιλαμβάνεσαι ξεκάθαρα και τον τρόπο σκέψης της. Η τελευταία ενότητα καλύπτει τη διετία 2020-2021, είναι επηρεασμένη από την πανδημία του COVID-19 αλλά και από την κλιματική αλλαγή. Το τελευταίο μάλιστα θέμα απασχολεί πολύ έντονα την συγγραφέα η οποία μιλάει για τη σοβαρότητα της κατάστασης και εύχεται οι νεότερες γενιές να αλλάξουν κάτι στην προστασία του πλανήτη. Κάνει μάλιστα ιδιαίτερη αναφορά στην Ρέιτσελ Κάρσον, μια καθοριστική μορφή του εικοστού αιώνα που αν την είχαν ακούσει οι ιθύνοντες η κατάσταση δεν θα ήταν τόσο ζοφερή. Μιλάει και για την προσφορά του Μπάρι Λόπεζ αλλά και για τους κληρονόμους τους, τις νέες γενιές των μετά-millennials των οποίων η πιο γνωστή φωνή είναι η Γρκέτα Τούνμπεργκ. Η συγγραφέας εύχεται οι μετά- millennials σύντομα να βρεθούν σε θέσεις εξουσίας και κλείνει με την ελπίδα να χρησιμοποιήσουν την εξουσία αυτή με σύνεση. Και σύντομα!

Δυο ειδών εφιάλτες υπάρχουν. Ο πρώτος είναι το άσχημο όνειρο που έχεις δει πολλές φορές. Ο πρώτος είναι το άσχημο όνειρο που έχεις δει πολλές φορές. Βρίσκεσαι σε ένα πολύ γνώριμο, ζοφερό μέρος: ένα τρομακτικό κελάρι, ένα φονικό ξενοδοχείο, ένα σκοτεινό δάσος. Αλλά εφόσον τον έχεις ξαναδεί αυτόν τον εφιάλτη, έχεις μια αξιοθαύμαστη διαύγεια: το σουβλερό ραβδί σου κατατρόπωσε το τέρας την τελευταία φορά, οπότε μπορείς να το ξαναδοκιμάσεις. Στον δεύτερο εφιάλτη, όλα όσα έπρεπε να είναι γνώριμα είναι ξένα. Έχει χαθεί, δεν υπάρχουν οδηγίες και δεν έχεις ιδέα τι να κάνεις. Σε αυτή τη φάση μοιάζει να ζούμε και στους δυο εφιάλτες, αλλά η αίσθηση που έχεις εξαρτάται από την ηλικία σου. Οι νέοι, που δεν έχουν ξαναζήσει κάτι τέτοιο, νιώθουν ότι ζουν στον δεύτερο. Μα τι γίνεται; φωνάζουν. Η ζωή μας καταστράφηκε! Τίποτα δεν θα ξαναγίνει φυσιολογικό! Δεν αντέχω! Αλλά για ηλικιωμένους σαν εμένα, τον ύπνο μας κατατρώχει για άλλη μια φορά ο πρώτος εφιάλτης, έχουμε ξαναβρεθεί εδώ ή αν όχι εδώ, κάπου που μοιάζει τρομακτικά με αυτό το εδώ.[..] Όταν λοιπόν ξεκίνησε η τωρινή πανδημία, σκέφτηκα να τα μας πάλι: βουλιάζουμε στην Αμφιβολία, την Άγνοια, τον Φόβο, περικυκλωμένοι από αόρατα σατανικά μικρόβια που μπορεί να κρύβονται παντού, μόνο που αυτή τη φορά δεν τα παρουσιάζουν σαν διαβολάκια με κερατάκια, αλλά σαν χρωματιστά και όμορφα φουντωτά πον πον.

Τα «Φλέγοντα Ζητήματα» είναι ένα πολυεπίπεδο έργο. Μέσα από τα δοκίμια διαφαίνεται η ικανότητα της Μάργκαρετ Άτγουντ να προσεγγίζει τα πιο σημαντικά ζητήματα της εποχής μας με διορατικότητα και συναίσθημα. Αναζητά την αλήθεια και τη δικαίωση και μας προσκαλεί να μην κλείνουμε τα μάτια στις ενέργειες που προκαλούν τόσα μεγάλα και καταστροφικά προβλήματα στον κόσμο μας.

Η ΜΑΡΓΚΑΡΕΤ ΑΤΓΟΥΝΤ γεννήθηκε στην Οτάβα του Καναδά το 1939 και μεγάλωσε στο βόρειο Οντάριο, το Κεμπέκ και το Τορόντο. Σπούδασε στο Κολέγιο Βικτόρια του Πανεπιστημίου του Τορόντο και πήρε μεταπτυχιακό από το Κολέγιο Ράντκλιφ. Έχει γράψει

περισσότερα από 40 μυθιστορήματα, ποιήματα, παιδικά βιβλία και δοκίμια. Κατά τη διάρκεια της συγγραφικής της καριέρας έχει βρεθεί υποψήφια ή έχει τιμηθεί με πολυάριθμα βραβεία στον Καναδά και σε άλλες χώρες, όπως το βραβείο *Premio Mondello* (1997), το *Commonwealth* (1987, 1994), το *Orange* (2001, 2004) και το *Booker* (1989, 1996, 2000, 2003, 2005, 2007), το οποίο απέσπασε και το 2019 για το βιβλίο *ΟΙ ΔΙΑΘΗΚΕΣ*. Τα βιβλία της έχουν μεταφραστεί σε περισσότερες από 40 γλώσσες, και συγκαταλέγεται στις σημαντικότερες πεζογράφους και κριτικούς του Καναδά. Σήμερα ζει στο Τορόντο.